

Asia: VN/20253/2024

Lausuntopyyntö: Fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

WWF Suomi pitää hyvänä valtioneuvoston pyrkimyksiä parantaa sähkön toimitusvarmuutta ja hintavakautta, mahdollistaen päästöttömän, mutta säästä riippuvan energian tuotannon kasvu sekä siten edistää teollisuuden, liikenteen ja lämmityksen päästövähennystavoitteiden toteutumista. Fossiilittoman jouston tukimekanismi voi olla osa tätä pyrkimystä. Seuraavan vuosikymmenen ja sähkömarkkinoiden vakauden pysyvänä ratkaisuna on kuitenkin myös syytä jatkaa markkinanlaajuisen kapasiteettimekanismin (kapasiteettimarkkinan) vaihtoehtojen tutkimista osana EU sähkömarkkinaa yhdessä Ruotsin ja Viron kanssa.

Työryhmän toimeksianto on tärkeä ja sen laatima raportti on hyvä keskustelunavaus. Useat työryhmän suositukset, kuten tehorajat (5-150 MW), aikahorisontti (10 v), vuorokausitarjonta (18 tuntia + 15 tuntia), joustokapasiteetin rytmi (5 päivää + 2 lepopäivää) sekä ”pay as bid” mekanismi ovat WWF:n näkökulmasta oikeansuuntaisia. Ennen yksityiskohtien ratkaisemista pitää kuitenkin täsmentää isoa kuvaa.

Työryhmä on päätenyt tarkastelemaan tarjontajoustoa ja kulutusjoustoja samoilla kriteereillä. Tämä on käytännössä johtanut suosituksiin, jossa hyvin vahvasti painottuu tarjontajousto. WWF:n mielestä kulutusjousto mahdollisuuksien selvittämiseen ja hyödyntämiseen tulisi jatkovalmistelussa panostaa selvästi enemmän. Käytännössä voisi olla perusteltua eritellä joustomekanismit kahteen eri koriin (tuotanto/ kulutus), joilla voisi olla osittain erilaisia toimintaperiaatteita. Esimeriksi työryhmän linjaus, jonka mukaan tuki olisi sidottu investointikustannuksiin, ei ole tuottanut kulutusjoustoja maksimoivia ehdotuksia.

E erityisen tärkeää olisi luoda toimivat kannusteet teollisen mittakaavan sähkön kysyntäjoustoille. Lähivuosikymmen aikana teollisuuden vedyntuotanto tai sen jatkojalosteiden tuotanto ja varastointi voi kehittyä hyvin mittavaksi. Voimakkaasti kasvavalla datakeskusalla voisi myös olla mahdollisuuksia

ajallisesti ja maantieteellisesti ohjata prosessointiaan tavalla, joka vahvistaisi sähköjärjestelmän toimintakykyä.

Työryhmä ei ole käsitellyt tarjouskilpailun laadullisia kriteerejä. WWF:n mielestä tämä on vakava puute raportissa ottaen huomioon, että tarkoituksena on luoda uusi valtion tukijärjestelmä. Ei ole hyväksyttävää käyttää valtion varoja sellaisen toiminnan tukemiseen, joka aiheuttaa merkittävää ympäristöhaittaa, jonka korjaamiseen jouduttaisiin myöhemmässä vaiheessa käyttämään uutta julkista rahaa. Ilmiselviä ympäristöhaittoja ovat vesivoimapatojen vaikutukset vesiluontoon sekä akkujen raaka-aineketjujen ympäristöhaitat. Mikäli puubiomassan polttoon perustuva sähköntuotantoa käytettäisiin fossiilittomana joustona, on ilmeinen riski, että puunkorjuu lisääntyisi, mikä näkyisi heikentyneenä metsien hiilinieluna. Tätäkään ei käsitellä työryhmän raportissa.

Poltettavaa puubiomassaa on mahdollista varastoida, mutta WWF:n mielestä puubiomassan polttoon perustuvalla sähköntuotannolla ei voi olla merkittävää roolia joustona ainakaan lähivuosikymmenten aikana. Syy tähän on puubiomassan keskeinen rooli kaukolämmön tuotannossa. Sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokset ovat toimineet markkinaehtoisesti jo vuosikymmeniä.

WWF katsoo, että raporttia on täydennettävä laajalla Ei-Merkittävää-Haittaa, eli DNSH-tarkastelulla, jonka pohjalta olisi luotava myös laadullisia kriteerejä tarjouskilpailuun. Tämän oleellisen näkökulman puuttuminen työryhmän raportissa voi johtua ryhmän kokoonpanoon liittyviin puutteisiin. Yhdenkään ympäristöjärjestön asiantuntijaa eikä valtion ympäristöhallinnon edustajaa kutsuttu työryhmän jäseneksi. Suomen ympäristökeskuksesta kuitenkin pyydettiin yksi valmisteltu puheenvuoro, mutta siinä ei ilmeisesti juurikaan käsitelty DNSH-näkökulmaa.

WWF kannattaa valtioneuvoston linjausta siitä, että fossiiliton kapasiteettimekanismin valtiontuet rahoitettaisiin valtion budjetin kautta keräämällä sähkönkäyttäjiltä varojan. Erillisen tariffin rinnalla olisi myös syytä harkita sähköverotuksen nostamista.

Työryhmän suositusten yhteenvedossa (kohta j sivulla 34) käsitellään kapasiteettimekanismin maantieteellisiä rajoja. Vielä pitkälle tulevaisuuteen sähkön siirtoyhteydet naapurimaihin ovat selvä pullonkaula, ja siirtoyhteyksiä voidaan jo itsessään pitää joustoina. Siksi fossiilittoman kapasiteetin markkinoille tulee sallia vain Suomen sähköverkkoon kytkeytyneitä tuotanto- tai kulutuspeisteitä.

WWF pitää hyvin kummallisena ratkaisua, jossa mietintöön lisättiin – hallitusohjelman vastaisesti – fossiilisiin polttoaineisiin perustuvat kapasiteettimarkkinat (kappale 7). Tätä vaihtoehtoa ei tule sisällyttää mihinkään jatkovalmisteluprosessiin. Fossiilisista polttoaineista irrottautuminen on kiistatta suomalaisen yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Mitä nopeammin tässä onnistutaan, sen parempi ilmaston ja luonnon kannalta.

WWF jakaa jo julkisuuteen tulleet huolet esitetyn tukimekanismin mahdollisesti aiheuttamista markkinavääristymistä, kuten markkinaehtoisen tuulivoiman ja aurinkovoiman kannattavuuden heikkenemisestä ja syrjäytymisestä vastaavalla tai haitallisemmalla tuetulla tuotannolla. Toimitusvarmuuskriteerien osalta julkisuuteen tulleet huolet jouston riittävän nopeasta reagoinnista ja riittävästä kestästä ansaitsevat myös lisätarkastelua.

Nordman Bernt
WWF Suomi